

A FAKIR.

(Regény.)

XIX.

GYENGE Bálint tervei kitűnően haladtak előre. Dombay Ferenc visszautasította a neki felajánlott hivatalt, az egész dolgot a mérnök vette kézbe és agilitása csodát teremtett. A birtokra megérkeztek egy fővárosi nagy bank emberei, alaposan körülnéztek, gondosan megvizsgálták mindent, méricskéltek, számítottak, érthetetlen műveleteket végeztek, az arcuk közben olyan komoly és ünnepélyes volt, mintha diplomavátáson lettek volna. Egyedül a mérnök arca ragyogott a boldogságtól.

Ujjongva vitte a hírt a nemzeti asszonynak, hogy a bank emberei kitűnőnek találták terveit, közgyűlés elé viszik a dolgot, de előre is biztosították, hogy minden menni fog. Dombayné mosolyogva hallgatta végig a boldog jelentést és arra gondolt, hogy vajjon nem tévedett-e érzéseiben Marika?

A falu emberei is megtudták, hogy a sok idegen az ő völgyükben akar szénbányát nyitni s a sok méricskélés, háromszögelés, vonalhuzás azt jelenti, hogy meg akarják őket fosztani földjeiktől. Az eső még mindig nem esett. Az elmúlt napokban ugyan volt valami kis zápor, de az többet ártott, mint használt. Az ingerültség, a harag még jobban fokozódott és voltak gazdák, akik már haza sem mentek a kocsmából. Egész nap ittak, egész nap lázították egymást. A bíró volt különösen elkeseredve, mert az ő földje esett legközelebb a szenes földhöz. Sohasem volt ő olyan szívós udvarlója a Terka asszonynak, mint mostanában. Öntötte magába a hort és folytonosan ott próbálkozott a menyecske dereka körül. Mindenféle ostobaságot súgott a fülébe, közbe azt is, hogy feleségül venné, ha hozzá jönne. A menyecske nem vette komolyan, elka-cagta a feleletet s a következő pillanatban már egy másik paraszt sutto-gását hallgatta.

Marikát csak a Dombay-házban ragadta magával a jókedv. Amint hazaért, újra hatalmába kerítette a szótalan bánat és leszaggatta arcáról a rózsákat a csend. Az estébe hajló délutáni órákat többnyire a templomban töltötte és fehér ujjai szeretettel válogatták ki az orgona sárga billentyűiből a jókat. Egészen magáénak érezte ezt az ódon, tüdőbajos hangszert. A lelkéhez melegedett a rokkantsága és az asszonyi szív önfeláldozásával ragaszkodott hozzá, mintha csak egy nyomorékká vált hozzátartozója lett volna, akinek a lelke mélyén akadozva, nyöszörögve, de ott élt mégis a dal. Játék közben ijedt vágyakozással szaladt körül a

szeme a templomban, keresett egy sötétebb árnyékot, egy remegő foltot, egy suhanó siluettet és csalódottan érkezett vissza önmagába, ma se jött senki... ma se hallgatta senki...

Bárány tanító úr ezekben az órákban rendesen hátra sétált a kertbe, a fák alá, a két egymásmellé állított nyugszék egyikébe beleült és mint aki már partra ért, kutatva nézett vissza a megtett út egész pályájára. Az öregség beárnyékolta a szemét és tisztán látó tekintete előtt kitarult az egész mult. Mennyi küzdelem. Mennyi gond. Mennyi szomorúság. Micsoda hatalmas alkotás a törékeny ember, hogy mindezt elbirja.

Valamelyik nap délután korábban vérzett el a nap a felsűrűsödött felhők barrikádjai mögött és gyorsabban érkezett a sötétség. A rektori ház kertjében a lombos fák között egyszerre gyűlt fel az árnyék, mint templomban a vasárnapi hívők serege.

Az öreg tanító már ott ült a nyugszékben. Gondolatai Marika gyermekkorához tértek vissza s a jókedvű, egészséges, gyönyörű kislány mellett akarva nem akarva állandóan ott kellett látnia Dombay Ferkót is, aki lovagias magatartásával, pompásan serdülő ifjúságával mindig harcra készen állott barátnője mellett, nem hagyta ki semmi jóból, megkímélte minden rossztól és mint egy gondoskodó hatalom a legcsodálatosabb sikerrel leste el minden óhaját. Milyen szép két gyermek volt. Mind a kettő jó, mind a kettő egészséges és mind a kettő okos. Bizony egymásnak teremtette őket az Isten!

Bárány észrevette, hogy valaki beleül a szomszéd nyugszékbe. Azt hitte, hogy a leánya.

— Mi az, kislányom? Elég volt már abból a nyikorgó masinából?!

Bárány majd felugrott ijedtében a székről. A jól ismert zengő, szomorú hang felelt:

— Nem Marika jött meg öreg mesterem, hanem én vagyok itt, Dombay Ferkó. Az a Ferkó, akit ép az előbb látott Marika mellett s végignézve az elmúlt idők szépen összeillő párján, szomorúan sóhajtott fel: «Bizony egymásnak teremtette őket az Isten»...

Bárány megrendülve szólt bele:

— Ferkó, édes fiam, maga megrémíti öreg tanítóját!

De Dombay meg se hallotta a közbeszólást, tovább folytatta:

— Mesterem, a multkor, amikor először voltunk itt ketten együtt, azt kérdezte tőlem, hogy mért jöttem haza? Emlékszik? Azt feleltem, hogy a szeretet vezetett vissza. Magam is azt hittem, hogy egyedül a szeretet az, ami elragadott, hogy a legszentebb, a leghatalmasabb erő parancsát teljesítettem a földön, amikor visszatértem!

Kicsit elhallgatott. Azután hirtelen hatalmas erővel zengett fel a hangja.

— Noshát nem igaz! Nem a szeretet volt egyedül az, ami visszahozott! Hatalmasabb erő van a szeretetnél a földön és én azért vagyok itt most magánál, mert vallani akarok!

A hang váratlanul visszaesett.

— Kérem, hallgasson meg. Amikor az én elidegenedett lelkem hazatért, maga körül érezte a szeretetnek mindazt a tömegét, amire egy ember az életén keresztül igényt tarthat. Az anyám, a húgom, az öreg cselédek, az állatok, mindenki szeretett. Éreztem, hogy ez az, amit vártam, tudtam, hogy ennyit fogok kapni, örömmel fürdettem lelkemet a soká nélkülözött érzés csodálatos fürdőjében, hirtelen messzebbre tágult a horizont és éreztem a minden anyagon túlról felém áramló örökélet igazságát! . . .

A szemem mégis nyugtalanul kapkodott ide-oda, még mindig kerestett valamit! . . . Azt hittem a szokatlanság, az emlékek játéka ez. Biztam az erőmben. Biztam az állhatatosságomban! Biztam magamban! És mégis egyre nyugtalanabb lettem! Pedig az én anyagtalan életem nem törődött az anyag életével! Érzéketlen maradtam az anyag szenvedése előtt, a test fájdalmai nem hatottak meg. Hidegen hagyott anyám könnye és húgom félelme. Éreztem, hogy a testemet siratják, az anyag haldoklásától félnek, tudtam, hogy a lelkem boldog szabadságát nem látják és nem értik meg útjait! Azzal, hogy haza jöttem, az életem nem változott. Éppen úgy száműztem gondolataimból a testet itt is, mint ott, ahonnan jöttem és csendes elmélkedéssel töltöttem az időt, hogy magamon keresztül a végtelenbe lássak! Napjaim egyre nyugtalanabbak lettek. Szirt voltam a tengeren, amit a viharos hullámok állandó ostroma üldöz és úgy éreztem, hogy megrendült alattam a talaj. Irtózatossá az anyag és a legborzalmasabb erő a földön a napsugár! Az emberiség úgy él benne, mint vak az aranyporban, azt hiszi róla, hogy szemét . . . Köröskörül, mindenütt az anyag életét láttam! A házak, a földek, az emberek, a kenyér, a munka! Mind élt! Mind harsogott!

Erdőket vágnak a fejszék! Teherhordó állatnak gyűjtik fel a vizet! Feltúrják a földet szén után! És a földnél nehezebb vasparipán nyergelik meg a levegőt!

Mindenütt és mindenütt az anyag!

Az anyag énekel, az anyag sír, az anyag présel verítéket az elfáradt homlokra! Az anyag teremt! Az anyag romból! És az anyagból emel fel végtelen lépcsőt az ember a magasba, hogy azon keresztül cipelje fel a lelkét az Úr elé! Irtózatossá lépcső. Vér és veríték tapad minden kövéhez. De lépcső!

Félelmetes erőt reprezentál ez a hallatlan erőfeszítés! S a megtevédt ember káprázó szeme lassan az anyagban látja istenét, abban látja eredetét, végét és félretaszítva a lelket, annak oltára elé térdel! . . . Mindenütt ezt látom magam körül . . . Semmi más élet nem volt előttem csak ez . . . S ahogy a víz tükrözi az eget, akkép a lélek tükrözi az életet. Az én lelkem megdöbbszent az anyag ekkora hatalma előtt . . .

És ekkor jött Marika . . .

Frissen, mosolyogva, tiszta, derűs szemmel állott meg előttem s az asszony testében, mint a legcsodálatosabb formában, kínálta felém az anyagot! . . .

Mesterem . . . Ha van a léleknek vihara, akkor ez villámcsapás volt! Ha van az anyagnak élete, akkor ez volt a beteljesülés . . . Számomra pedig itt kezdődött újra a szenvedés!

Hirtelen vakító fényben láttam magam előtt az igazat! Ez volt az, amiért nekem haza kellett jönnöm! Ez az átok volt az, ami poklot csinált az életemből. Az anyag ereje hívott vissza. Ez az, amit a lélek soha le nem vetkőzhet magáról, ez az ami velünk van, velünk él, vas-macskaként csimpaszkodik a lelkünkbe és húz, húz lefelé, a földre, odaköt a földhöz és megköveteli a maga életét . . . Bele kell fetrengenünk a sárba . . . Az anyag könyörtelen! A legborzalmasabb rabszolgatartó a földön az anyag! És én hiába menekültem az erdők ember-nemjárta mélyébe, hiába kerültem az életet és hiába voltam nem egyszer közelébe az éhhalálnak, Marika velem volt mindenütt . . . Marika bele kacagott a lelkembe és ezen a kacajon, mint kitárt ablakon keresztül, az egész lelkemet elöntötte az anyag! . . .

Mesterem, egész életem munkája összeomlott. Pedig azt hittem, hogy bevehetetlen vár! Az öntudat és az önbizalom bástyáira épült fel. És mindezt egyetlen rózsaszínű húsból készült ujj, egy apró, meleget sugárzó törékeny húsdarab minden megerőltetés nélkül feldöntötte.

Hol itt az igazság? Hol itt a lélek ereje? . . .

A tanító elmerülten hallgatta a vergődő ember szavait, azután megszólalt:

— Édes fiam . . . Az igazság a maga szavaiban van! Nem az az ember él igaz életet, aki gögösen tagadja meg az anyagot! Mert, aki a földre születik, az magában hordja az anyag életének csiráját. S az anyag életét a szerelem viszi tovább. Ez alól nem menekül igaz ember!

Ha maga ezért jött haza, az nem baj!

Csakhogy én apa is vagyok . . . És Marika az én leányom . . . Mi lesz most? . . . Mi fog itt most történni? . . .

Dombay megrendülve morogta maga elé:

— Nem tudom . . . Amikor az öreg András meghalt ez már fájt. Én, az anyag ellensége, sajnáltam az anyag halálát . . . A multkor megpillantottam édes anyámat. Összeaszott, kicsi arca halálosan rémült, szeme véresre sebezte a szívemet és Katóka állandó borzalma is szomorúsággal tölt el . . . Az anyag mindég nagyobb és nagyobb tömegben önt el és úgy látszik megérem még azt is, hogy sírni fogok és könnyek fognak hullani szememből.

Bárány ujjongva felelt:

— Édes fiam, amit most mondott ez az . . . ez az, ami örömet szerzett . . . Most már nem félek olyan nagyon . . . Aki fájdalmat érez, az megérti a más fájdalmát is és aki sírni tud, az szeret!

Elcsendesült és átnyult újra a székbe, hogy megfogja tanítványa kezét . . . A szék üres volt . . . Dombay Ferenc eltávozott . . .

XX.

A faluban nagyobbreszt dologtalanul, cél nélkül ödögött a gazdák módosabbja, a borzasztó szárazság száműzött minden munkát a mezőről. Az emberi kéz nem tudott segíteni. Hiába kapálták fel a csenevész krumplit, száraz homokká omlott a föld a kapa alatt. A gabona haldoklott a kiszikkadt földben, a répa se nőtt meg s a kukorica törpe törzsén nem mutatkozott gyümölcs. Az emberek fojtott dühe vérbeborult szemmel kutatott bűnbak után.

A hegyen túl, a szomszéd birtokon, Bertin Gábor fogcsikorgatva járta földjeit. András bácsi haláláról sokat suttogtak az emberek. Valahogy eljutott a szóbeszéd a csendőrök fülébe is és nem kis kellemetlensége volt már belőle a vad embernek. Mindenfelé idézték. A főszolgabíró is kihallgatta már és híre ment, hogy az alispán is magához rendelte . . . A kocsmában egyidőben ott volt embereket is kihallgatták és Bertinnek az volt a szerencséje, hogy csaknem mindenki az ő malmára hajtotta a vizet. A legfontosabb pedig az volt, hogy Justh doktor a halálesetet öreg András szívgyengeségének tulajdonította és kitartott amellet, hogy nem az ütés következtében halt meg.

A sok herce-hurca felbőszítette, de hiúságában is megsértette őt a tanító leánya. Ezt a vereséget soha az életben nem felejtí el! Őt, aki után dobogó szívvel fordult meg titokban minden leány, akinek a vadságában is férfiaságot láttak a lányos anyák, összemérték Dombay Ferencsel, a csodabogárral és rendreutasították, mert szót emelt ellene!

Napról-napra mélyebben vert gyökeret lelkében a harag! Felbőszülten vagdalkozott botjával maga körül, mintha seregeket akart volna lekaszabolni . . . Bárány Marika csak ott lebegett szökén, illatosan a képzeletében, elkényeztetett vágyai felháborodva tornyosultak fel az akadály előtt.

Bárányékhoz többé nem látogatott el. Még a falut is elkerülte. Nem mert közeledni a Dombay-birtok határához sem, pedig a talált szénről szóló hírek eljutottak hozzá is és kíváncsisággal töltötték el a lelkét.

Emberei mégis csodálkozva vették észre, hogy sokkal jobb és sokkal türelmesebb hozzájuk, mint eddig volt. A botja nem emelkedik minduntalan megtorlásért a levegőbe. Egyikükkel másikkal szóba is áll és voltak emberei, akikkel hosszabb ideig el is beszélgetett. Ezeknek a kiválasztottaknak engedményeket is tett. Nem kívánta tőlük az emberfölötti munkát, hol félnapi, hol egynapi szabadságot adott nekik s azok ravasz mosollyal az arcukon tüntek el a Dombay birtok felé vezető erdei ösvényeken, hogy a túlsó oldalon szóba elegyedjenek az elégedetlen, indulattól fűtött emberekkel és hosszú órákon keresztül beszéljenek és sugdossanak velük valami titokról.

S a Dombay birtokon egyik nap kigyulladt egy szénakazal, azután porrá égett egy erdőkerülői ház, valamelyik hajnalban agyonvágva talál-

ták a Bogár kutyát az erdőszélen és egy éjszaka lángba borult az Aranyréten felállított furógép fatornya is.

A mérnök és az ispán megdöbbenve figyelték a dolgokat, tudták ők honnan fúj a szél, összebeszéltek és együtt mentek a nemzetes aszszony elé. Elmondták neki mindazt, amit sejtettek és az tanácsolták, hogy kérjenek csendőröket a faluba.

Dombayné zavartan hallgatta a jelentést és tanácstalanul kapkodott hűséges két embere előtt. Azután kijelentette, hogy a fiával szeretne a dolgról beszélni. A mérnök is, az ispán is, napokon keresztül kutattak Dombay Ferenc után, de sehol sem tudták megtalálni. Az indulat és a felszított harag pedig viharos erővel emelkedett és a faluból mindég több nyíltsággal és több bátorsággal kerekedett fel, hogy oda szálljon a Dombay-ház tornáca elé!

Az öreg tanító és a pap ezekben a napokban kevesebbet voltak együtt. A pap elmerült lélekkel bujta a szentek életét, olvasta a bibliát és óriási szorgalommal frissítette fel emlékezetét.

Bárány egyedül maradt Marikával s amióta Bertin Gábor beszüntette látogatásait, nyugodtabb lett. Marika sűrűbben járt fel a Dombay-házba. A jelenléte vigaszt és reményt nyújtott a szomorú anyának, fellobbant jókedve pedig mosolyt varázsolt Katóka arcára. Egyszer-egyszer titokban megtette azt is, hogy az erdőbe ment. Maga se tudta mért, valami külső erő elkanyarította lépéseit és neki fel kellett keresnie az árnyékok csodálatos birodalmát. Ilyenkor lehullott a lelkéről minden bilincs, szomjasan szívta magába a végtelenség illatát és mint a kis gyermek eljátszott virággal, bokorral...

Egy kora délután azzal a céllal indult el hazulról, hogy a Dombay-házba megy s amikor felért a válaszútra, nem is gondolt arra, hogy jobbra térjen, tovább haladt az erdő felé. A tekintete megakadt minden színes pillangón, a pillantása felreppent minden daloló madárra s a sűrű lombon, mint reszkető szitán keresztül, vidám esőben porzott a lába elé a napsugár. A fák zöldje, a bokrok sűrűje elválasztotta őt az élettől, eleven fal taszította tőle messzire a holt falak életét, maga mögött hagyta a gögös emberi törvényeket. Itt az erdőben minden lélek felébred és szomjasan tágul a határtalan messzeségek felé. Az erdőben éreznie kell mindenkinek, hogy nem a város az élet, nem a kő az élet és nem az ember egyedüli lakója a földnek! A fák is élnek, a bokrok is élnek és a láb alatt apró bogarak szaladgálnak misztikus életük megfejt-hetetlen célja felé. Az erdőben érzi meg az ember, hogy nincsen egyedül, hogy töméntelen élet él életet körülötte és hogy gögijében teljesen magára hagyottan, izoláltan vergődik ebben az élettengerben!

Marika részegen a csendtől és bódultan a magánytól eldobta a gyeplőt és szabadon eresztette lelkét a fák alatt. Sötét titkok tüze lobbogott a szemében és kettényílt ajakkal habzsolta a levegőt. Már jó ideje haladt befelé az erdőben. Érezhetővé vált a források nedvessége, a párolgó növények buja lélegzete és ő boldog örömmel követte gyeplőtlen lelkét.

Hirtelen felkapta a fejét, mintha hangot hallott volna. Mintha az ő nevét kiáltotta volna valaki. Gondtalan sétáját eltorlaszolta a zengő hang és figyelő lélekkel állott a szólítás elé. Újra és újra hallotta a hangot. Megismerte. Az öröm vágott végig forró ostorával a testén és ő mint egy megriadt paripa száguldott neki az erdőnek. A hang után ment, nem tévedhetett el. Lihegett, botladozott, ruhájába görcsösen kapaszkodtak bele az ágak, haját selyem zászlóként lobogtatta meg a sietség s szeméből messze előre villant a türelmetlenség lángja.

Hosszú ideje ment már a hang után s a hang nem erősödött. Állandó, egyforma színezetben lebegett előtte. Csodálkozva kérdezte magától, hogy milyen messziről hallotta meg a szólítást? Az erdő egyre sűrűbb lett és egyre nedvesebb. A bokrok tömör falat alkottak már.

A végén tisztáson találta meg, ahova marékszámra dobálta a sugarat a nap, s ahol ezerszínű virágokba jegecesedett az aláömlő arany. Mozdulatlanul áll, magasba meredten, a szája csukott s a hang mégis egészen a lábai elé vezette.

Feléje fordulva állott, mintha őt várta volna.

Marika engedelmesen lépett eléje. Fejét lehajtotta, két karját erőtlenül lógatta s alig hallhatóan kérdezte :

— Hívtál?

Ferenc visszasóhajtott :

— Vártalak !

Azután kézen fogta a lányt és ellenszegülés nélkül vezette beljebb az erdőbe.

Marika az előbb már fáradt volt. Most hogy megfogta Ferenc a kezét, minden fáradsága egyszerre eltűnt és súlytalannak érezte a testét. Lebegett. Nem mentek messze. Egy magányos szikla lábánál kerekarcú forrás mosolygott az égre, itt megállottak. A forrás fölött paddal kínálta meg őket egy letörött kődarab, arra ültek. Marika körülnézett. Most látta csak meg, hogy a szikla tövében nem messze a forrástól nyílás van. Bizonyosan barlang és köröskörül áthatolhatatlan sűrűségben vette őket körül a bozót. Maga se tudta hol jöttek rajta keresztül. Megkérdezte :

— Ez a buvóhelyed?

— Nem ! Ez a lakásom !

Marikának hirtelen eszébe jutott, hogy hiszen Ferenc napokon keresztül nem jön haza, valahol lennie kell. Tehát itt él. Napról-napra. Hétről-hétre. Megborzongott. Lelkén érezte már a misztikum kódét. De nem félt. Nem is engedte, hogy elhatalmasodjék rajtuk a csend. Újra megszólalt :

— Olyan régen vártam már hogy szólíts !

— Tudom !

A lány meghökkent a válasz keménységén. Egyébre vágyott.

— Mért váratnál ilyen sokáig?

— Magamat vizsgáltam !

— Ilyen sokáig?

— Az egész élet kevés idő ahhoz, hogy megvizsgáld magadat! A lány lelke kinyílt, mint a virág.

— Én nem vizsgáltam magamat! Én örültem! Ez jobb!

Azután felébredt benne az asszony gondoskodása és gyengéden folytatta:

— Milyen egyedül lehettél ezen a helyen! Nem volt rossz?

— Nem vagyok egyedül.

— Mért hívtál Ferenc?

— Beszélni valónk van.

— Akkor beszélj!

Ferenc megszólalt s a hangja tele volt muzsikával.

— Mondd Marika, volt a tizenöt esztendő alatt csak egyetlen napod is, amikor elfelejtkeztél rólam és nem gondoltál rám?!

Habozás nélkül felelt a lány:

— Nem volt!

Ferenc kétségbeesetten folytatta:

— Az egész élet látvája itt ömlött el a lábad alatt, szenvedélyek, vágyak, álmok és illatok örvénye táncolt a szemed előtt, csak ki kellett volna nyujtanod a kezed és feltorlódott volna előtte minden... Mért gondoltál folyton rám, mért nem dobtál ki magadból, mint a felgyült szemetet?!

Marika mosolyogva válaszolt:

— Ferenc, most nem a lélek beszél belőled! A lélek hallgat, mert tudja, hogy a földön áldozatot kell hozni a testért!!

Ferenc feljajdult:

— Nem hiszem! A lélek önálló életet él! Csak kényszerzubbony a test, amit hordani kell, de a szava nem parancs! A szava bűn! Aki meghallgatja, vétkezik a lélek ellen!

Marika felegyenesedett és rajongó szava a tavaszok erejével rázta meg a levegőt:

— Én mindég láttalak és mindég éreztelek! Nem a bűn voltál és nem a test, hanem a beteljesülés! Az én lelkemet nem állította félre az élet útjából a gőg, én nem vállalkoztam emberfölötti életre, én lehajtott fejjel vártam a pillanatot, amikor a melledre húzol és büszkén kiáltod bele a végtelenbe a legszebb szót a földön: Élettársam! Ez nem lehet bűn, ez nem lehet vétek! Ez kötelesség!

Ferenc felnyögött:

— Ne szólj, ne beszélj. Úgy érzem, mintha bilincseket rakna rám minden szavad! Mintha nyikorogni hallanám a börtönöm kapuit!

(Folytatása következik.)

Büky György.